

Анотація до вибіркової навчальної дисципліни «Превентивна педагогіка в початковій школі»

Рівень вищої освіти – *перший (бакалаврський) рівень вищої освіти*

Галузь знань *01 Освіта/Педагогіка*

Спеціальність *013 Початкова освіта*

Освітньо-професійна програма *Початкова освіта*

Кількість кредитів – *3*

Рік підготовки – *3, семестр – 5*

Компонент освітньої програми: *вибіркової*

Мова викладання: *українська*

Викладач: Козубовська Ірина Василівна, доктор педагогічних наук, професор; e-mail: iryna.kozubovska@uzhnu.edu.ua

Опис дисципліни

1. Актуальність курсу. Існує дуже багато підходів до розуміння поняття «поведінка», проте більшість учених (І. Бех, О. Змановська, О. Киричук, М. Левківський та ін.) солідарні в тому, що поведінка може бути визначена як взаємодія з довкіллям, опосередкована зовнішньою та внутрішньою активністю індивіда. Поведінка є соціальною за своєю сутністю, вона формується та реалізується в суспільстві, тісно зв'язана з мовленнєвою регуляцією. Загалом поведінка відображає процес соціалізації особистості, її інтеграції в соціумі. Відхилення у поведінці особистості, які входять у протиріччя з юридичними, моральними, етичними, соціальними нормами суспільства, прийнято називати девіаціями, а поведінку, відповідно, – девіантною (від лат. – *deviatio* – відхилення), тобто, девіантна поведінка – це окремі вчинки (або їх сукупність), які не відповідають загальноприйнятим нормам і правилам поведінки в суспільстві. Незважаючи на те, що проблема девіантної поведінки була об'єктом досліджень багатьох учених, починаючи ще з часів античності, сьогодні інтерес до неї все більше зростає, оскільки вона набула впродовж останніх десятиріч значного розповсюдження, в тому числі й серед неповнолітніх, зокрема учнівської молоді. Встановлено, що девіантна поведінка неповнолітніх у багатьох випадках трансформується у кримінальні форми поведінки і становить суттєву небезпеку як для самої особистості неповнолітнього, його подальшого розвитку, так і для всього суспільства. Дуже небезпечним є й те, що відбувається процес «омолодження» девіантних форм поведінки. Якщо раніше мова зазвичай йшла про девіації серед підлітків і молоді, то сьогодні девіантна поведінка все частіше зустрічається в середовищі молодших школярів. Аналіз наукових джерел і практики свідчить, що вже в цьому віці близько 15% дітей відносяться до категорії важковиховуваних, або групи ризику. У них відсутні навички культурної поведінки, характерні впертість, забіякуватість, образливість, озлобленість, лінощі, низький рівень пізнавальних інтересів. Ці якості, як правило, служать основою для шкільної дезадаптації, порушення стосунків з однолітками, вчителями. У зв'язку з цим актуалізуються проблеми профілактичної (превентивної) роботи з молодшими школярами, які вивчає превентивна педагогіка.

2. Метою вивчення навчальної дисципліни «Превентивна педагогіка в початковій школі» є підготовка вчителя, здатного здійснювати ефективний

педагогічний вплив на розвиток особистості учнів молодшого шкільного віку, попередити виникнення можливих відхилень, реалізуючи завдання їх успішної соціалізації.

Завдання курсу – ознайомлення студентів з науковими підходами зарубіжних і вітчизняних учених до розуміння феномену «превентивна педагогіка»; з особливостями розвитку особистості молодшого школяра, нормою і відхиленнями в розвитку особистості у молодшому шкільному віці, основними видами відхилень, особливостями попередження відхилень у психічному розвитку і поведінці молодшого школяра, основними принципами, видами і формами профілактики.

3. Проблематика (зміст дисципліни), яка буде розглянута у процесі вивчення навчальної дисципліни. У процесі вивчення навчальної дисципліни «**Превентивна педагогіка в початковій школі**» студенти будуть ознайомлені з такими питаннями : визначення «превентивної педагогіки», її об'єкт, предмет, функції, мета, завдання; поняття «поведінка», «девіантна поведінка», «норма» і «відхилення» в розвитку особистості; можливі відхиленнями в розвитку молодших школярів; профілактика та її види (соціальна, педагогічна, психологічна, медична, юридична), рівні (загально соціальна, індивідуальна), форми (первинна, вторинна, третинна): принципи превентивної роботи (орієнтації на позитивне в поведінці і характері учня; адекватності виховання, тобто відповідності змісту і засобів виховання соціальній ситуації; індивідуалізації виховання дітей із схильністю до девіантної поведінки, що передбачає визначення індивідуальної траєкторії соціального розвитку кожного учня; соціального загартування важковиховуваних дітей, включення вихованців у ситуації, які вимагають вольових зусиль для подолання негативного впливу соціуму, вироблення певних способів цього подолання, формування соціального імунітету, стресостійкості, рефлексивної позиції); Фактори ефективності превентивної роботи в навчальних закладах: знання проблеми девіантної поведінки. особливостей поширення девіантних проявів серед молодших школярів; розуміння причин відхилень від норми поведінки; знання особливостей розвитку особистості кожного вихованця, умов виховання дітей в сім'ї; уміння проводити діагностику і ефективно використовувати її результати у превентивній роботі; уміння робити соціально-педагогічний аналіз особливостей девіантної поведінки учнів і її причин на рівні школи; уміння складати науково обгрунтований прогноз розвитку поведінкових проявів; володіння різними методами і формами профілактичної і корекційної роботи; творчий підхід до вирішення питань профілактики відхилень; врахування в роботі інтересів, потреб, бажань дитини; уміння будувати відносини з дітьми на основі довір'я, взаєморозуміння, творчого діалогу; реалізація в роботі соціально-захисного підходу до дітей; уміння працювати в комплексній групі спеціалістів для вирішення проблем профілактики девіантної поведінки; організація продуктивного дозвілля дітей; забезпечення умов для збереження здоров'я дітей; створення умов для успішного навчання; спрямованість превентивних заходів на руйнування джерел дискомфорту, як в самій дитині, так і у соціальному середовищі й одночасно на створення умов для одержання дітьми необхідного досвіду для вирішення проблем, які виникають; навчання новим навичкам, які допомагають досягти поставлених цілей; одночасний вплив на інтелектуальну, мотиваційну, емоційну, вольову, предметно-практичну, екзистенційну сферу, а також сферу саморегуляції молодших школярів.

4. У процесі вивчення дисципліни у майбутніх фахівців початкової освіти формуються **знання, уміння**, необхідні для ефективної профілактики відхилень у формуванні особистості молодших школярів.

Майбутній учитель початкової школи **знає**: мету, завдання, функції, об'єкт, предмет превентивної педагогіки та особливості превентивної роботи в початковій школі; принципи, види, рівні, форми профілактичної роботи, умови її ефективності

Майбутній учитель **уміє**: розпізнавати ранні симптоми відхилень у формуванні особистості молодшого школяра; поєднувати діагностичну і корекційно-профілактичну роботу; здійснювати соціально-педагогічний аналіз особливостей девіантної поведінки учнів і її причин на рівні школи; складати науково обґрунтований прогноз розвитку поведінкових проявів; оперувати різними методами і формами профілактичної роботи; творчо підходити до вирішення питань профілактики відхилень; враховувати в роботі інтереси, потреби, бажання дитини; будувати відносини з дітьми на основі довір'я, взаєморозуміння, творчого діалогу; реалізувати в роботі соціально-захисний підхід до дітей; організувати продуктивне дозвілля дітей; створити умови для успішного навчання; взаємодіяти з різними соціальними інститутами в забезпеченні превентивної роботи з молодшими школярами.

Література

1. Бех І.Д. Виховання особистості. К. : Либідь, 2008. 848 с.
2. Бартош О, Досін А., Козубовський Р. Сучасна система профілактики девіантної поведінки неповнолітніх у Великій Британії : [монографія]. Ужгород : УжНУ, 2007. 220 с.
3. Благута Р.І. Психологічні засади профілактики делінквентності неповнолітніх : дис. ... канд. юридичн. наук : 19.00.06. К., 2006. 212 с.
4. Демянюк Т. Превентивне виховання учнівської молоді : інноваційні технології : [навчально–методичний посібник]. Київ–Рівне : Волинські обереги, 2006. 360 с.
5. Онищенко Н.П. Корекція девіантної поведінки молодших школярів у процесі діяльності дитячих громадських організацій : [навчально–методичний посібник]. Переяслав–Хмельницький, 2004. 100 с.
6. Оржеховська В.М., Пилипенко О.І. Превентивна педагогіка : [навчальний посібник]. Черкаси : Вид. Чабаненко Ю., 2014. 284 с.
7. Оржеховська В.М., Федорченко Т.Є. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх. Черкаси : Вид. Чабаненко Ю., 2008. 376 с.
8. Пилипенко О.І. Превентивна педагогіка в контексті традиційних педагогічних поглядів. *Педагогіка і психологія*. АПН України, К. 2004. № 1. С. 14–18.